

Матија БЕЋКОВИЋ

МАЈКА ЗОРКА

M
Vukotić
Media
јул, 2024.

Матија БЕЋКОВИЋ

МАЈКА ЗОРКА

M
Vukotić
Media
јул, 2024.

А морали смо се повлачили: имали смо једино два излаза, а нарочито смо се бојали да нам необезбеђени излаз уз Рзачу не затворе Ровчани, којима је командовао капетан Вук Бећковић, мој колеџа из колашинске гимназије и отац јесника Маџије Бећковића. Али Вук се бринуо само за своја Ровца, па смо се комотно, обема сусвојцима, извукли из морачке провалије.

Милован Ђилас
Револуционарни рај

Све само страдање без смисла и разлога.

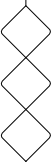
Иво Андрић

ПИСМА

Мајка Зорка редовно се исповедала хартији. Пишући, свако слово квасила је сузама. Речи су јој капале из очију. Кад обрише сузе, чекала је да се хартија осуши пре него је повери коверти. Писала је обичном, а касније хемијском оловком. Слова су се купала у сузама, али се нису разливала. Колико год је имала хартије, исписала би је и продужила да пише по маргинама док писмо уоквири венцем речи, не остављајући непопуњену ни белу тачку.

Писала је онако како је говорила, мешајући екавски и ијекавски. Рукопис јој је личио на Е Ка Ге, а правопис на пулс. Негде би изненада ставила тачку или велико слово усред речи. Као код Марка Миљанова. Запета нема.

И оне којима је писала, својим писмима је заплакивала и разболевала, па су, на крају, њена писма изгледала као списи испливали из потопа.

ЦРВЕНА СВЕСКА

Последњих година њеног живота дао сам јој велику црвену свеску без линија и предложио да, за мене, испише свој животопис. Она је то прихватила као нешто што јој неће бити тешко и исписану свеску ми брзо повратила. Кад сам прочитао видео сам да је написала мање од оног што је знала и што сам од ње слушао годинама.

Као дете, уживао сам глас доброг памтише. Често је и она од мене тражила да јој препричам како је било нешто чему је била сведок и она сама.

Веровао сам да сам запамтио како сам у порођајним мукама проустио прву реч.

Трчећи почасни круг свог живота, вратио сам се црвеној свесци и мајчиним записима додао своје песме и записе који су више њени него моји.

Много тога се ни ја не сећам или не желим да се сећам, кад се оно само не сећа мене.

Нема више ни онаких жена ни онаких људи. Ни на сликама.

Прошлост је постала књижевност.

ПУТНИК НАМЕРНИК

Пред саму зимску ноћ бануо је у нашу кућу незван гост, путник намерник. Представио се као радник који се враћа са принудног рада па је свратио да нам пренесе поздраве од наших који су тамо били. Мало је муцао и био од оних „што нигде не гледају, а све погађају“.

Сутрадан се тај непознати човек појавио у школи. Учитељ га је представио: „Ово је чувени Панто Перовић, шеф Удбе у Колашину“!

Једва сам чекао да дођем из школе и испричам ко нам је био синоћни гост. Био сам близу куће кад ме Панто на оближњој окуци пристигао, ухватио за раме и рекао: „Кажите мајци да је чекам на овом лединку, изнад пута“!

Потрчао сам, плачући, и чим сам утрчао у кућу закоцењо сам се и једва изгрцао мајци шта јој је Панто поручио.

Она ме смиривала, да то није ништа и да ће се брзо вратити.

Кад се вратила, почела је да се спрема за пут и облачи све најлепше што је имала.

Црни костим на којем је био мали цеп украшен монограмом извезеним истобојним концем којим су опточени и рукави и ревери. У свету без украса и шара ништа чаробније нисам видео.

На бради је имала мали избледели округли ожиљак, попут жига, који се утискује на злато да се зна да је право. Кад се убрадила, личила је на живу икону.

Панто ју је спроводио у затвор тек сутрадан, али није дозволио да ту ноћ преноћи у својој кући него негде у селу. Сутрадан зором путовала је с Пантом цео дуги дан преко Роваца и Мораче до затвора у Колашину.

То су били најдужа ноћ и најтежи дани у мом животу. Душу сам исплакао на сузе у јануару 1947. године. И после толико година тешко је то без суза описивати.

Мајка Зорка је однекуд у затвору имала оловку и два велика листа папира и на њима почела да се разговара са својом децом која су остала у Вељем Дубоком.

МИЛА ДЈЕЦО

Дневник из колашинске шtamнице

МИЛА ДЈЕЦО

Занас је 15 дана да сам се растала са моје троје дјеце. То је дуже но све од кад сам се родила. На тебе, мили Мато, највише мислим. Па више и на Љубицу него на Љуба. Он ће ми опростити, јер он воли Јеју.

Ти, мамина надо, и цијела љубави мог живота.

Слабо ми је срце. Неколико пута ми се чињело да не могу осванути. Најжељнија сам тебе а најжалије ми је Љубице. Она ме не би упознала. Она би ми цио вијек била несретна као што сам и ја. Ја сам имала 16 година кад сам без мајке остала.

Нема никог да ми рече о вама ниједне ријечи па осјетих како сам у туђини, без никог свог. Ви сте ми мали, хладно је. Љубица зове мама, Љубо се увија око Јеје, а срце мамино тужно. Гледам и мислим гдје сам, али моје тијело не пати, само душа.

Срце ми пуца. Мислим да дуго не могу издржати. Тек се у великој жељи разговарам с вама. Двапут, кад нисам, спавала, ти си се обрео преда ме и једном рече: „Ја ћу да ти умрем“. Тргла сам се и дуго плакала. Кад бих вас топила и да ми нисте гладни, мало би ми лакше било. Моја мама је здрава легла и ујутру смо је нашли мртву. Ја сам увијек осећала да ћу и ја на сличан начин завршити. Кад бих знала да ме више неће судбина с вама саставити – тад бих замолила Мато, ти, срећо моја, да идеш код тете Јеле, Љуша код Соје а Љуба нека код Јеје.

Ноћ је. И мама ће сваки дан са вама на хартији да се разговара.

25. I.

Јутрос је трећа недеља како вас мама није пољубила. Јутро је јутрос освануло ведро. Послије тешког сна, зора се забијелила, у мени се болови пробудили.

Доручак су донијели и мало сам почела да једем. Помислила сам да ли сте ми ви гладни. Знам како ми Мато слабо једе. Нисам хтјела да доручкујем колико сам могла јер мислим и он ми је гладан. Љубо и Љубица траже од Јеје или стрика. Мато је то ријетко радио, но увијек од маме.

Већ почиње сунце да залази, примиче се ноћ, кад не би било сијалице много би ми било лакше, јер ми је на души тмуша, па бих жељела, да ми је и пред очима. На вас мислим. Ви сте се данас по мало играли, јер није зима.

Ноћ је. Поново почињу мисли, шта ми ви, слатка мамина дјецо радите. Као и увијек, замишљавам како плачете. Нема ко да вас прилегне и пољуби мјесто маме, која је све муке сносила да би само вас бар од великог гладовања спасила. Сад ћу сигурно изићи напоље, нешто појести и лећи са жељом да вас на сан видим.

Иако сам заспала у мислима на вас, мајка вас није сањала. Сва туга у мени се пробудила. Јутрос је 26. јануар. Мајке опремају своју дјецу за Светог Саву. А твоја, слатки Мато, одвојена од тебе, неће те опремати.

Ти ћеш тужан поћи у школу.

Уће војник и унесе стару торбу и нешто хране. Ја се обрадовах мислећи да ће ми нешто рећи о вама. Почех га молити да упита како су деца, а он одговори да је то донијела једна дјевојчица и давно отишла. О како су ме те ријечи

убиле! И оно што сам могла живјети више не могу. Мислим да је то била мала Јасна.

27. I.

Слабо сам спавала. Дигла сам се у зору и мислила како се сва дјеца буде а вас нема ко да опреми. Срце мамино тужно се спрема и креће у школу. Ти ћеш ми, срце моје, данас декламовати. Мајке ће дјецу посматрати с радосћу, а ти ћеш по школи тражити, да ли има ико да тебе са срца гледа. Ипак ће неко бити ко ће те са жаљењем гледати, јер ће сваког родитеља забољети кад те види и помисли да ти ниси ништа крив и да венеш за мајчином љубављу. Послије рецитације, сунце моје, поћи ћеш кући. Љубица и Љубо скупиће се око тебе, а ти ћеш их тужно гледати и тјерати од себе, јер си ти помало нервозан, јер осјећаш, прави бол. Они су мали па не знају као ти.

Данас ми је дан претежак, просто не могу себи да дођем од мисли на вас. Ти, мазо, сигурно молиш да идеш у школу, али Јеја не да, а Бог зна да ли сте ми и живи.

28. I.

Кад сам се пробудила ништа лијепо нисам видјела. Дан је био тежак и пун црних мисли о вама и судбини која ме довела у Црну Гору. Ика је дошла и рече да је збиља долазила мала Јасна. И да сте сви добро, у шта ја сумњам.

29. I.

Свануло је. Страшне болове осјећам. Једва сам се дигла. Жеља на вас нагони ме да пожелим и саму смрт, али она

када се жели не долази. Мама се Богу моли да вас сачува. Па дако дође час да вас опет загрлим.

30. I.

Страшно сам гадно сањала. Очекујем нечију смрт. И то неког свог јер ме такав сан никад није преварио. Може се десити и мени. Живота ми није жао. У њему никад нисам сласти имала, сем пола године кад сам се удала па до 15. августа 1939. Од тада, па све до данас све ми је једнако. И да ми није вас, мила дјецо, то би био најсрећнији дан кад бих легла у гроб. Свак се родио да мре. Само ради вас, мила дјецо, све би мајка учинила за ваш тренутак среће. И све муке кроз живот трпјела. Ето, мислим само на вас, а ви сте мали. Ви би мајку много лакше пребринули него моји – стари отац кога нисам видјела пуних 6 година, па мој једини брат, па моје сестре. Поготово Јела која у мени није гледала сестру него мајку.

Али мени неће ништа бити него ћу опет неког изгубити ко ће ми још више живот загорчити.

П. С.

Пуно ми је помогла тетка Вукова Милева. Сваки дан долазила је и понешто ми додавала. Најстрашније је било после саслушања, вођења у подрум и мучења. Нас троје били смо у једној соби. Човјек је мокрио крв у флашу. То сам мојим очима гладала. Ту су људи у несвијест падали. Мираш Дожих псовао је такве људе говорећи – ја сам осам дана, свезаних руку и ногу висео, па на струју, па муке свакојаке, па ме ево жива.

Кажу Голи оток, а каква су ово мучилишта била, чули би кад би мене пит

ЈУНАК И КУЧКА

*Кад су је пустили из зашвора
Она није знала куд да иде
Чекали су вече да је ослободе
А њо ноћи није смела у њланину.*

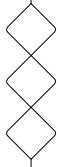
*Два њри њуша је обирала трагић
У чијем се центру налази шамница
(Око које је ово местио и настало
Некако као око своје осе)
Испадало је да се врзма око ајса
Све као око своје куће.*

*Плашила се да замоли кључара
Да је пусти назад док се не раздани
Па је сјајала уз шамничка вратица
Сијурна да је њу на своме местиу
И сјакојна ако је ко види
Као што се једино у зашвору
Није бојала да ће је ајсиши.*

*У неко доба њрође Радивоје
Онај Радивоје што ја зову Јунак
А вероватно да је њо и био
Тек кад је њред њега искрочила
Помисли да је хтео да је њрође.*

*Знаш да бих те звао код мене на конак
Мене је њвоја кућа задужила*

Не задужила но сјасила главу

Али и сама видиш није згодно
И пошћено ти кажем да се бојим
Рече некако према себи сажаливо.

Када се назад у сенку повраћила
Дрхћећи јер је била на слободи
На којој је време сјоро пролазило
Однекуда је наишао Симо
Чувени Симо што га зову Кучка
А кучка је и он вероватно био.

Окрнула се зиду докле прође
Али се Симо Кучка заустави
И с кајом у руци именом је зовну
А заносио је помало шћенећи.

Онда је повео у Кучју улицу
На чијем је крају њеова кућара
Па се Симо Кучка и Кучкина жена
У кучје доба у кучјој држави
Као кучићи склупчаше на земљу
Цвилећи да би се цвилежом зпрејали
И шкамућући од толиците глади

А тошту дагоше вечеру и лежај.

ТУЖНИ РОМАН

Како је од мој дјешњства мој живоћ праћен све
неким шћешким и нимало радосним доћајајима, да
ти га, мој сине, мало и ойишем. Каг бих умјела био
би што један шћужни роман.

Сахрана Зоркине мајке Виде, лево стоје деда Миладин, Зорка у црној марами и њен брат, још дечак, Милан Таушан

МАЈЧИНА СМРТ

Мојој мајци су у роду сви помрли млади, а она је живјела од свих највише. Умрла је у педесет првој години. Старији брат и сестра нису били с нама. Сестра се удала док смо ми троје били мали. Брат је живео одвојено.

Мама је туговала и ја сам увијек поред ње плакала кад је њен брат, а мој ујак, умро. Никад више није хтјела да сједне ђе сунце грије. Звале би је жене да изађе у двориште да попије кафу. Она би увијек рекла: „Душана ми сунце не грије, нећу ни ја да мене грије“. Легла је као здрава, а здрава није била, иако је у те дане изгледала добро. Ја и млађи брат спавали смо и он ме ујутро звао: „Зорко, куку ти, умрла нам мајка“. Ја мислећи да ме вара, љута, скочим и грдим га што то говори. Гледам у њу, она укочена, али још има наде да је жива.

Сипам воду. Ја имам 15 а брат 9 година. Тата није био у кући. Млађа сестра код најстаријег брата. Нас двоје, сами у кући. Он је сиротан потрчао да каже стрицама. Ја сам, онесвијешћена, остала сама с мртвом мајком. Тад сам мислила, да нема веће жалости но остати без мајке. Свугдје, ко дијете, послије њене смрти, ишла сам на сахране. Излаз ми је био до гробља. Једном, послије два мјесеца од њене смрти, она ми се обрете пред вратима, Сједи. Ја пожурих ка њој и лијепо је видим у њеној бијелој блузи. Преплашим се, приборем и уђем у кућу.

ЈАУК ЈАЧИ ОД СВИХ

Када би ко умро, мој јаук био је јачи од свих иако сам била дијете. Мене и сад, послије 48 година прати глас жена које говоре како ће ова мала злу већем дослутити. Ја сам их с одвратношћу слушала, док се нисам увјерила и док нисам сама почела да жалим живог оца и мислим, како је моја мајка срећна, јер нас је све петоро оставила живе и здраве.

Нас троје били смо много везани. Старија сестра била нам је као мајка. Нисмо у њој ни гледали сестру већ мајку. Чак је и брат најстарији то у њој гледао и од свих нас је највише волио. Мене су, у најљепшој младости почеле да сналазе и друге несреће.

